

Творчий проект

Тема: Наш світ очима самотнього генія
(за творчістю Франца Кафки)

Підготувала учениця 11 класу

Невольниченко Марина

Перевірила вчитель

світової літератури

Кофанова О. Г.

Зміст

1.	Вступ.....	3
2.	Біографія.....	4
3.	Сюжет «Перевтілення».....	5
4.	Творча історія новели.....	6
5.	Оповідання чи новела?	7
6.	Риси модернізму в оповіданні.....	8
7.	Особливості будови оповідання – міфу.....	9
8.	Проблематика новели.....	10
9.	Перевірочні тести.....	13
10.	Ребуси	14
11.	Додаток.....	16
12.	Висновок.....	17
13.	Бібліографія	18

Вступ

Виносячи вирок, я дотримуюся правила:
«Провина завжди безсумнівна!»

Франц Кафка

Філософи другої половини ХХ століття, зокрема французькі, окреслили нові перспективи прочитання творчості Франца Кафки. Йдеться передусім про невелику книжку Жилія Дельоза та Фелікса Гватарі «Кафка. За малу літературу» («Kafka. Pour une littérature mineure», 1975), а також працю Жака Дериди «Осуд. Перед законом» («Préjugés. Devant la loi», 1982). Літературна творчість Кафки стала для філософів джерелом, із якого вони черпали концепти для власних філософсько-критичних постструктуралістичних підходів.

Концепт «малої літератури», запропонований у праці Дельоза і Гватарі, витворено переважно на основі його листів і щоденників. Покликаючись на окреслення «малої літератури» в самого Кафки, філософи розуміють її не як жанрове поняття (відтак, не йдеться про його афоризми, мініатюри, оповідання та листи) і не як «літературу малої мови», а як «літературу певної меншини», наприклад, євреїв у Празі, які послуговувалися мовою більшості, тобто простою «канцелярською» німецькою (до того ж Кафка перебував у подвійній меншості, якщо брати до уваги також чеську літературу). До її характерних ознак належать детериторіялізація мови, сполучення індивідуального із безпосередньо політичним, колективне зчеплення висловлювань. У такий спосіб поняття «мала література» кваліфікує не просто певні особливі літератури. На думку французьких філософів, Кафка обрав пражську німецьку мову з розрахунку на «саму її убогість» та зінтенсифікував її.

Біографія

Письменницький талант Франца Кафки відкрився світу завдяки непослуху його друга, який порушив передсмертне прохання Кафки — спалити всі невидані твори після його кончини.

Франц Кафка народився в сім'ї, яка проживала в колишньому єврейському гетто в Празі. Це відбулося 3 липня 1883 року. З раннього дитинства Франц Кафка відмовився від традицій східноєвропейських євреїв і зайнявся вивченням німецької мови. Він виріс самотнім і зляканим, оскільки постійно відчував на собі закиди деспотичного батька. Таке ставлення з боку батьків позначилося і на його здоров'ї. Однак воно ж навчило Франца Кафку займатися самоаналізом.

Франц Кафка був найстаршою дитиною в своїй багатодітній родині, де, крім нього, було ще два хлопчики і три дівчинки. Пізніше його брати померли, ще будучи дітьми, а сестри загинули в концтаборах під час Другої світової війни.

Франц Кафка закінчив Празький Карлів університет, став доктором права і працював у страховому відомстві.

Але ця робота була для нього далеко не головним у житті, оскільки Кафку захопила література. За життя він видав 4 збірки своїх творів.

У 1917 році Франц Кафка захворів на туберкульоз, від якого і помер 3 червня 1924 року.

Сюжет «Перевтілення»

Головний герой оповідання Грегор Замза, простий комівояжер, прокинувшись вранці, виявляє, що перетворився на величезну мерзенну комаху. У властивій Кафці манері причина метаморфози, події, їй попередні, не розкриваються. Читач, як і герої оповідання, просто поставлені перед фактом - перетворення здійснилося. Герой зберігає здоровий розум і усвідомлює те, що відбувається. У незвичному положенні, він не може встати з ліжка, не відкриває двері, хоча про те наполегливо просять його члени сім'ї - мати, батько і сестра. Дізнавшись про його перетворення, сім'я приходить в жах: батько заганяє його в кімнату, там його залишають на весь час, лише сестра приходить його годувати. У важких душевних і тілесних (батько кинув у нього яблуко, Грегор поранився об двері) муках, проводить Грегор час в кімнаті. Він був єдиним серйозним джерелом доходу в сім'ї, тепер його рідні змушені затягнути тугіше пояси, а головний герой відчуває себе винуватим. Спочатку сестра виявляє до нього жалість і розуміння, але пізніше, коли сім'я вже живе впроголодь і змушена пустити квартирантів, які нахабно і безпардонно поводяться в їх будинку, вона втрачає залишки почуттів до комах. Незабаром Грегор вмирає, заразившись від гнилого яблука, застряглого в одному з його зчленувань. Розповідь завершується сценою життєрадісною прогулянки сім'ї.

Творча історія новели

В ніч з 6 на 7 грудня 1912 року Кафка пише новелу “Перевтілення”, над якою він працював, починаючи з 17 листопада. Разом із новелами “Кочегар” (перший розділ роману “Америка”) і “Вирок” вона мала скласти своєрідну трилогію під загальною назвою “Сини”. Адже герої цих творів — Карл Росман, Георг Бендеман і Грегор Замза — були представниками покоління, що конфронтувало з “батьками”.

Лише через два роки після створення “Перевтілення” Кафка наважується опублікувати твір — він відсилає його в журнал “Нойє рундшау”, але, незважаючи на позитивний відгук редактора РМузіля, новела була відхилена. Вперше її надрукували у жовтні 1915 року в журналі “Вайсе блеттер”. Цього ж року “Перевтілення” виходить окремою книжкою у видавництві “Курт Вольф”. Коли Кафка довідався, що на обкладинці ілюстратор хоче зобразити комаху, він запротестував, говорячи, що її не можна зображати навіть здалеку.

Оповідання чи новела?

Нерідко оповідання «Перевтілення» називають новелою. То до якого жанру належить цей твір насправді? Ті, хто вживає термін «новела» стосовно оповідання Ф. Кафки, використовують його як синонім до «оповідання» (адже обидва терміни позначають прозові твори невеликого обсягу). Проте саме в цьому випадку така «приблизність» є неприйнятною.

Новела (на відміну від оповідання) має несподіваний фінал. Тоді як «Перевтілення» закінчується смертю Грегора і байдужо-спокійним поведженням членів його родини, які нарешті дочекалися, поки він помре. Альбер Камю вважав цю сцену однією з найцинічніших і найогидніших у всій світовій літературі. Саме тут захований ключ до розгадки концепції Ф. Кафки: такий фінал твору є *очікуваним*, саме так автор підкреслює трагізм існування людини в сучасному світі. Кафка неначе питає: *«Грегор помер і родина полегшено зітхнула: а чи могло бути інакше?»* Тож фінал твору є не просто прогнозованим, а запрограмованим. Отже, навіть ця обставина дає можливість однозначно віднести «Перевтілення» до жанру оповідання, а не новели.

Риси модернізму в оповіданні

Модернізм як напрямок у мистецтві формується на межі ХІХ-ХХ століть в атмосфері занепаду, декадансу. У художніх творах все частіше й виразніше звучать трагічні ноти песимізму і зневіри.

Кафка- модерніст - носій вельми своєрідного, деформованого бачення світу, який відображається у свідомості письменника, як у кривому дзеркалі. Все в цьому світі спотворено, позбавлено сенсу. Тому, читаючи його книги, потрібно відмовитися від буквального їх розуміння, а налаштуватися на переживання, проникнення в атмосферу жаху перед безглуздістю, безликістю і грубістю буття. Кафкінській персонаж - істота абсолютно самотня - виявляється жертвою незрозумілих містичних сил, що вриваються в його «я» нахабно і безцеремонно. Він не має надії на порятунок. Одним словом, у світі Кафки панує настрій похмурий, народжений болючою і, можна навіть сказати, хворою уявою. Цей світогляд і визначає логіку (якщо це можна називати логікою) побудови творів письменника.

Особливості будови оповідання - міфу

Сюжет твору ірраціональний і фантастичний. Недаремно «Перевтілення» називають *оповіданням-міфом*. Міфічний тут не лише сам факт перетворення людини на комаху (порівняти навіть з «Метаморфозами» Овідія), не лише сміливе поєднання вигадки та реальності, а й сама структура оповіді, яка напрочуд нагадує трикомпонентну структуру міфу (а згодом і казки).

Отже, звичайний комівояжер Грегор Замза одного разу прокинувся комахою. Родина не змогла отямитися після такого потрясіння, і Грегор заморив себе голодом. Сюжетна схема класична (також трикомпонентна):

- зав'язка твору — перевтілення Грегора (I частина);
- кульмінація вигнання Грегора батьком, «бомбардування» яблуками (II частина);
- розв'язка — смерть Грегора (III частина).

Франц Кафка використовує філігранний прийом, який свідчить про його неабияку художню майстерність: прийом трикратного (як у міфі чи казці) обрамлення й градаційної (адже щоразу напруження зростає) епіфори (бо всі частини закінчуються однаково). Грегора виганяють: 1) зі звичного кола спілкування; 2) з кімнати; 3) із цього світу взагалі.

Загалом тема трагічного безсилля «маленької людини», її приреченості червоною ниткою проходить через творчість письменника. З погляду яскравості, художньої сили вираження цієї думки, експресії її втілення Ф. Кафка не має собі рівних. Може, саме в цьому криється секрет його популярності в усьому світі?

Проблематика новели

Проблематикою новели є:

- родинні відносини;
- трудоголізм;
- самовідданість.

Новела починається словами: "Прокинувшись одного разу уранці після неспокійного сну, Грегор Замза виявив, що він у себе в ліжку перетворився на страшну комаху".

Новела закінчується словами: "А коли дочка перша схопилася виходити з поїзда і потягнулася молодим тілом, батьки побачили в цьому підтвердження своїх планів і добрих надій".

Проблематика новели

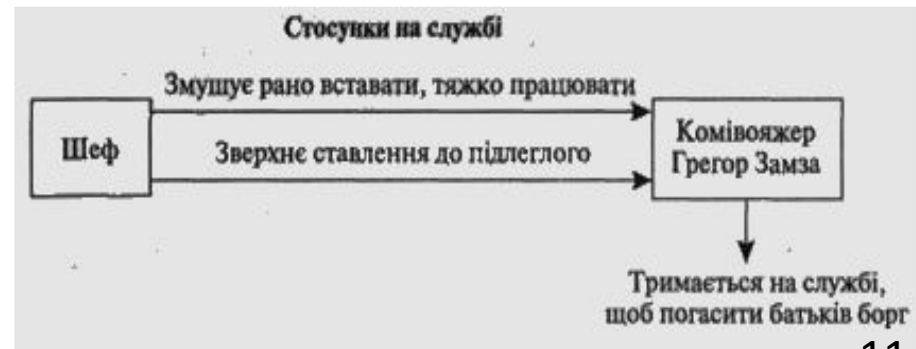
Спілкування Грегора з навколишнім світом нагадує замкнене коло.

Життя Грегора Замзи одноманітне, сіре й нудне. Наш герой не уник розкладаючого духу міщанського життя, він самотній вдома і на роботі.

Тому такий спосіб життя — аномалія, він призводить до трагічних катаклізмів — непередбачених змін та перетворень. Взаємини в сім'ї Замзи можна передати за допомогою схеми:

Теплих сімейних стосунків між членами родини не встановилося. Єдине, що їх єднає, — роздуми про матеріальний добробут, гроші

Проблематика новели

Отже, ми дійшли до моменту, коли можна встановити причини не звичайного перетворення:

- нерозуміння родини, самотність у сім'ї;
- зубожіння духовного світу героя;
- абсурдні закони життя;
- жорсткий світ без мети й логіки духовної еволюції підштовхує на загибель людей;
- людське існування героя позбавлене духовних зв'язків.

Перевірочні тести

1. Головна тема, яка звучить у новелі, це:

- а) тема дегуманізації суспільства;
- б) тема кохання;
- в) тема пошуку сенсу буття.

2. Новела пронизана:

- а) оптимізмом;
- б) безнадією;
- в) любов'ю Григора до батьків.

3. Перевтілення Григора в комаху є:

- а) символом відчуженості людини від суспільства;
- б) символом бездуховності суспільства;
- в) символом приреченості людини в суспільстві.

4. Чому Грегор помирає?

- а) він любить сім'ю і не хоче, щоб рідні страждали;
- б) перетворившись у комаху, він втратив інтерес до життя;
- в) він голодує.

5. Після смерті Григора батьки:

- а) були приголомшені;
- б) полегшено зітхнули;
- в) відчули свою причетність до смерті сина.

6. Незважаючи на песимізм новели, Кафка вірив, що привести світ до чистоти і правди можна:

- а) через подолання байдужості і егоїзму в людях;
- б) через проголошення людини найбільшою цінністю;
- в) через матеріальне забезпечення людей.

Ребуси

1) ” ’ ’ ” 1 6, 7

2) 1,2 ”” 1,2,3 *M*

3) **пере** 2 ” ”””

Відповіді: Додаток

Додаток

Перевірочні тести

1	2	3	4	5	6
А	Б	А	А	Б	А

Ребуси

1	2	3	4	5	6
Франц Кафка	Модернізм	Перевті- лення	Грегор Замза	Метаморфоз	Гротеск

Висновок

Як модерніст, Кафка створив страшний, парадоксальний, «розколотий» світ - реальність, в якій сплавлені сфери соціально - історичного і позачасового, ідеального і матеріального, достовірного і фантастичного, побутового та чудесного. Це світ, в якому панує самотність, ненависть, байдужість, егоїзм, світ, в якому люди втратили духовні орієнтири, а на перший план виходять гроші, матеріальні цінності. Люди не здатні співпереживати, допомагати один одному в біді. Перетворившись на комаху, Грегор відійшов від матеріального світу, крізь страждання він прийшов до істини, він зрозумів сам себе, і тепер ще більше, ніж сестра, був упевнений в тому, що повинен зникнути. «За вікном почало світати». Світло – це символ надії, початку нового життя, прозріння. На жаль, для Грегора світло за вікном - це початок кінця. Парадокс Кафки в його словах: «Перша ознака розпочатого прозріння - бажання смерті». Тому, хто прозрів, місця в цьому житті немає.

Якщо попередники Франца Кафки, показуючи спотворений світ, вірили у можливість жити за законами добра і справедливості (чи через віру в Бога, чи шляхом просвіти, чи через соціальні потрясіння), то Кафка не дає людству готових рецептів: у світі, де навіть рідні здатні відвернутися від нужденного, сподіватися немає на що.

Бібліографія

1. Вступ - <http://krytyka.com/ua/articles/peretvorennnya-kafky>
2. Біографія - <http://beyond.ua/franc-kafka/>
3. Франц Кафка, Щоденники 1910–1923 р.р., Київ: Всесвіт, 2000. Переклав з німецької Олекса Логвиненко.
4. Аналіз новели Франца Кафки «Перевтілення» - <http://lessons.com.ua/analiz-noveli-franca-kafki-perevtilennya/>
5. Творча історія новели - <http://www.getsoch.net/tvorcha-istoriya-noveli-franca-kafki-perevtilennya/>
6. Ю. І. Ковбасенко. Світова література 11 клас. Київ, «Грамота» 2012. ст. 63-74

